

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความพิการ เป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนในสังคมไม่พึงปรารถนาให้เกิดขึ้นกับตน เพราะเมื่อเกิดขึ้นแล้ว ย่อมนำมาซึ่งความยุ่งยากและลำบากกับตนเองและผู้ที่อยู่รอบข้าง และจะเป็นตัวแปรที่ทำให้เกิดการแบ่งชนชั้นและความไม่เสมอภาคทางสังคม เนื่องจากความพิการเป็นเงื่อนไขทางสังคมที่อยู่เหนือสภาพทางกายหรือสุขภาพ (Stone, 2005) มากไปกว่านั้น ความพิการที่เกิดขึ้นยังจะส่งผลกระทบต่อสภาวะจิตใจของผู้พิการเองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผู้พิการจำนวนมากต้องต่อสู้กับตนเอง ต่อสู้กับสภาพแวดล้อมของคนปกติที่มักไม่เอื้ออำนวยต่อการดำรงชีวิต และต่อสู้กับทัศนคติอย่างผิดๆ ที่ว่า "ผู้พิการ คือ ภาระของสังคม" หรือ "ผู้พิการต้องได้รับการสงเคราะห์จากสังคมเสมอ" (ศรัณย์ ธิติลักษณ์, 2550) ซึ่งผลที่ตามมาก็คือผู้พิการถูกมองว่าเป็นผู้ด้อยความสามารถ และตกเป็นภาระของสังคมที่ต้องได้รับการดูแล

จากข้อมูลขององค์การอนามัยโลกพบว่า มีจำนวนผู้พิการทั่วโลกประมาณ 600 ล้านคน โดย 80% ของผู้พิการอาศัยอยู่ในประเทศยากจนที่มีการเข้าถึงระบบบริการสุขภาพและการฟื้นฟูได้ยาก (WHO, 2004) สำหรับในประเทศไทย คนพิการในประเทศมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นโดยในปี 2517 มีคนพิการประมาณ 2 แสนคนหรือร้อยละ 0.5 ของประชากรทั้งสิ้น และค่อยๆ เพิ่มสูงขึ้นทุกปี จากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปัจจุบัน พบว่ามีจำนวนคนพิการในประเทศถึง 1,097,900 คน คิดเป็นร้อยละ 1.7 ของจำนวนประชากรทั้งหมดของประเทศ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2547) จากตัวเลขสถิติ จะเห็นว่าจำนวนผู้พิการเพิ่มขึ้นมาก ดังนั้นจึงมีความจำเป็นเร่งด่วนที่ทุกฝ่ายควรให้ความสำคัญกับประชากรกลุ่มนี้ของประเทศ แต่จากข้อมูลสถิติผู้พิการจากสำนักส่งเสริมและพิทักษ์คนพิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ณ วันที่ 30 มิถุนายน 2550 พบว่ามีจำนวนผู้พิการทั่วประเทศ ที่จดทะเบียน เพียง 679,766 ซึ่งคาดว่ายังมีคนพิการในชนบทที่ห่างไกล และมีฐานะยากจนอีกจำนวนมาก ที่ยังไม่ได้มาจดทะเบียน ส่งผลให้ขาดสิทธิและโอกาสที่จะได้รับสวัสดิการที่เป็นความช่วยเหลือจากภาครัฐ และคนพิการที่จดทะเบียนแล้ว แต่ไม่สามารถเข้าถึงสิทธิและบริการพื้นฐานก็มีอยู่จำนวนไม่น้อย อีกทั้งผู้พิการส่วนใหญ่ยังมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ด้อยกว่าคนปกติเกือบทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา ด้านอาชีพ ด้านสภาพการทำงาน และด้านรายได้ (ศรัณย์ ธิติลักษณ์, 2550) โดยมีการศึกษาพบว่าคนพิการที่มีร้อยละ 1.7 ของประชากร

ทั้งประเทศ มีเพียงร้อยละ 10 เท่านั้นที่มีโอกาสได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพ ทั้งนี้ด้วยสาเหตุที่ว่า สถานที่ที่ให้บริการแก่คนพิการมีจำนวนค่อนข้างน้อย หลายแห่งที่มีการจัดบริการให้แต่บริการดังกล่าวก็ไม่ตรงตามความต้องการของคนพิการและครอบครัว คนพิการไม่เห็นความสำคัญขงสิทธิประโยชน์เหล่านั้น ตลอดจนขาดสิ่งอำนวยความสะดวกที่ช่วยให้คนพิการสามารถเข้าถึงการบริการ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2546) นอกจากนี้ปัญหาในเรื่องของบุคลากรด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพที่ยังขาดแคลน สถานบริการและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูสมรรถภาพมีไม่เพียงพอ และส่วนมากจะกระจุกตัวอยู่เฉพาะในเมืองใหญ่ ๆ เท่านั้น ก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คนพิการได้รับการช่วยเหลือด้านการรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพไม่ทั่วถึง ด้านสวัสดิการของกลุ่มคนพิการนั้นพบว่า คนพิการในสังคมไทยโดยเฉพาะในชนบทยังต้องเป็นภาระครอบครัว มีชีวิตอยู่อย่างอัตคัด ด้อยศักดิ์ศรี ครอบครัวที่ดูแลคนพิการได้รับความช่วยเหลือน้อย ตัวคนพิการเองไม่ได้รับการดูแลจากภาครัฐ (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2546)

ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 และมีผลบังคับใช้มาตั้งแต่ปลายปี 2537 ทำให้การบริการสำหรับคนพิการได้มีการกำหนดขึ้นเป็นนโยบายของรัฐค่อนข้างชัดเจนและพัฒนาอย่างรวดเร็ว แต่เนื้อหาโดยรวมก็ยังเป็นไปในเรื่องการสงเคราะห์ อาจเป็นเพราะโดยพื้นฐานทางศาสนาและวัฒนธรรมแล้ว ประเทศไทยมองผู้พิการว่าเป็นผู้สมควรได้รับการอนุเคราะห์เป็นพิเศษ ดังนั้นการให้ความช่วยเหลือคนพิการจึงออกมาในรูปของการสงเคราะห์เป็นรายบุคคล เช่น การให้ทรัพย์สิน หรืออุปกรณ์ที่จำเป็นในการยังชีพ แต่ขณะเดียวกันไม่ได้มองถึงคนพิการในภาพรวม และไม่ได้มองจากมุมมองของผู้พิการว่าแท้จริงแล้ว ผู้พิการเหล่านั้นต้องการอะไร ซึ่งชี้ให้เห็นว่าสังคมไทยยังมองผู้พิการอยู่ในฐานะที่ได้รับการสงเคราะห์แต่ฝ่ายเดียวในฐานะบุคคล ไม่ใช่ฐานะของประชากรกลุ่มหนึ่ง ซึ่งในความเป็นจริงแล้วคนพิการก็ถือเป็นกำลังแรงงาน (Labour Force) ส่วนหนึ่งของประเทศเช่นกัน (สาขาพัฒนาแรงงานและสวัสดิการ, 2543)

ในส่วนของจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีผู้พิการที่จดทะเบียนกับพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2537 – ปัจจุบัน จำนวนทั้งสิ้น 2,587 ราย โดยอำเภอแม่สะเรียง มีผู้พิการทั้งสิ้น 578 ราย ประกอบด้วยผู้พิการทางการเคลื่อนไหวมากที่สุด คือ 222 ราย รองลงมาได้แก่ผู้พิการทางการได้ยินสื่อความหมาย 110 ราย ทางกรมมองเห็น 100 ราย สถิติปัญหาการเรียนรู้อื่นๆ 79 ราย พิการซ้ำซ้อน 39 ราย จิตใจพฤติกรรม 18 ราย และไม่ได้ระบุ 10 ราย (พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดแม่ฮ่องสอน, 2549) สวัสดิการความช่วยเหลือจากภาครัฐในปัจจุบันจะมาจากการกำหนดนโยบายจากส่วนกลาง โดยกระจายความช่วยเหลือที่เป็นรูปแบบเดียวกันแก่ผู้พิการทั่วทั้งประเทศ โดยไม่ได้พิจารณาความเหมาะสมตามภูมิประเทศ สภาพแวดล้อม

วัฒนธรรมประเพณี ลักษณะการใช้งาน ซึ่งถ้าต้องการให้ผู้พิการได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้องเหมาะสมแล้ว ความช่วยเหลือที่รัฐให้ต้องตรงกับความต้องการของผู้พิการ เพื่อให้ผู้พิการสามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืน ไม่ใช่การช่วยเหลือในรูปแบบที่เป็นลักษณะของการสงเคราะห์ฝ่ายเดียว แต่ต้องมาจากความคิดเห็นของผู้พิการ ซึ่งเป็นผู้รับทราบถึงปัญหาและอุปสรรคที่ดีที่สุด และสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ที่ผ่านมานโยบายเกี่ยวกับความช่วยเหลือที่จัดให้แก่ผู้พิการโดยภาครัฐ ยังคงเป็นนามธรรม และอยู่ในสภาพกว้างส่งผลให้ศักยภาพของผู้พิการไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2550) ดังนั้นภาครัฐจึงมีการพยายามปรับแนวทางในการให้ความช่วยเหลือแก่คนพิการ โดยผ่านทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และดำเนินการตามแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2550 – 2554)

จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยในฐานะบุคลากรทางสาธารณสุข ที่มีหน้าที่ในการส่งเสริม ป้องกัน รักษา และฟื้นฟู ภาวะสุขภาพของประชาชน ให้มีสุขภาพที่ดีแบบองค์รวม ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ จึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงปัญหาและความต้องการของผู้พิการในอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในการได้รับสวัสดิการความช่วยเหลือจากภาครัฐ ข้อมูลความต้องการของผู้พิการที่ได้จากการศึกษา สามารถใช้เป็นแนวทางให้หน่วยงาน หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องใช้ประกอบในการกำหนดแนวทางความช่วยเหลือให้สอดคล้องและเกิดประโยชน์แก่ผู้พิการมากที่สุด ซึ่งจะเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้พิการอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสวัสดิการความช่วยเหลือที่ผู้พิการในอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้รับจากภาครัฐ
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการได้รับสวัสดิการความช่วยเหลือจากภาครัฐของผู้พิการในอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
3. เพื่อศึกษาความต้องการของผู้พิการในอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในการได้รับสวัสดิการความช่วยเหลือจากภาครัฐ

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive Study) เพื่อศึกษาสวัสดิการ การให้ความช่วยเหลือจากภาครัฐกับปัญหาอุปสรรค และความต้องการในการได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐของผู้พิการในอำเภอแม่สะเรียง ที่ได้จดทะเบียนกับพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 165 ราย

คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา

ผู้พิการ หมายถึง ผู้พิการที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จาก 7 คำบด ในพื้นที่อำเภอแม่สะเรียง ยกเว้นผู้ที่มีความบกพร่องทางด้านจิตใจพฤติกรรม สติปัญญาและการเรียนรู้ เนื่องจากข้อจำกัดของสภาพความพิการที่อาจทำให้ข้อมูลที่ได้รับไม่ตรงกับความเป็นจริง และได้จดทะเบียนกับพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดแม่ฮ่องสอน

สวัสดิการความช่วยเหลือ หมายถึง สวัสดิการความช่วยเหลือจากภาครัฐ โดยการศึกษาในครั้งนี้จะศึกษาสวัสดิการ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการแพทย์ ด้านอาชีพ และด้านจิตใจและสังคม

ปัญหา หมายถึง ปัญหาในการได้รับสวัสดิการความช่วยเหลือจากภาครัฐที่ควรจะได้รับแต่ยังไม่ได้รับ และปัญหาการได้รับความช่วยเหลือที่ไม่ตรงกับความต้องการหรือไม่เหมาะสมในการใช้งาน

พิการซ้ำซ้อน หมายถึง ผู้พิการที่มีความบกพร่องทางกายภาพมากกว่า 2 ประเภทขึ้นไปในบุคคลเดียวกัน เช่น บกพร่องทางการมองเห็นและการเคลื่อนไหว บกพร่องทางร่างกายและการสื่อความหมาย เป็นต้น เฉพาะในการศึกษาครั้งนี้

ประโยชน์ที่ได้รับ

นำข้อมูลความช่วยเหลือจากภาครัฐที่เข้าไปสู่ผู้พิการและความต้องการของผู้พิการ ที่ได้จากการศึกษาไปประเมินความสอดคล้องของการให้ความช่วยเหลือดังกล่าว เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนดำเนินการจัดสวัสดิการที่ตรงกับความต้องการ นำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นไปได้แก่หน่วยงานต่างๆ ของภาครัฐที่รับผิดชอบเกี่ยวกับผู้พิการ ซึ่งจะทำให้เกิดประโยชน์แก่ผู้พิการมากที่สุด